

Vabariigi Valitsuse määruse „Pajusi valla, Puurmani valla, Põltsamaa linna ja Põltsamaa valla osas haldusterritoriaalse korralduse ja Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määruse nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ muutmise“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Vabariigi Valitsuse määruse „Pajusi valla, Puurmani valla, Põltsamaa linna ja Põltsamaa valla osas haldusterritoriaalse korralduse ja Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määruse nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ muutmise“ eelnõu (edaspidi *eelnõu*) eesmärgiks on Eesti haldusterritoriaalse korralduse muutmise uue haldusüksuse moodustamisel kohaliku omavalitsuse üksuste (edaspidi ka *omavalitsus*) volikogude algatusel. Eelnõu toetub omavalitsuste initsiatiivile algatada omaalgatuslikult omavalitsuste ühinemine moodustamiseks tugevam, võimekam ja jätkusuutlikum omavalitsusüksus.

Eestis on hetkel 15 maakonda ning 213 omavalitsust, mis jagunevad 183 vallaks ja 30 linnaks. Eelnõuga muudetakse haldusterritoriaalset korraldust Jõgeva maakonnas, mille käigus moodustub nelja Jõgeva maakonda kuuluva omavalitsusüksuse ühinemise teel üks uus omavalitsusüksus. Hetkel kuulub Jõgeva maakonda kolm linna ja kümme valda, pärast haldusterritoriaalse korralduse muutmist jääb maakonda kaks linna ja kaheksa valda. Omavalitsuste koguarv Eestis väheneb kolme omavalitsuse võrra 210-le, kokku 181 valda ja 29 linna^{1,2}.

Ühinevad omavalitsused on³:

- 1) Pajusi vald (pindala 232 km² ja rahvaarv 1246),
- 2) Puurmani vald (pindala 293 km² ja rahvaarv 1513),
- 3) Põltsamaa linn (pindala 6 km² ja rahvaarv 4186),
- 4) Põltsamaa vald (pindala 417 km² ja rahvaarv 3666).

Eelnõuga rahuldatakse sisuliselt Pajusi valla, Puurmani valla, Põltsamaa linna ja Põltsamaa valla esitatud taotlused haldusterritoriaalse korralduse muutmiseks ning moodustatakse nimetatud valdade ühinemise teel uus haldusüksus nimega Põltsamaa vald (kogupindala 949 km², rahvaarv 10 611⁴).

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

¹ Arvestades vaid eelnõus esitatud ühinemist. Vabariigi Valitsuse 21.07.2016 määruste nr 82 ja 83, 22.12.2015 määruste nr 151-153 ja 29.12.2016 määruste nr 168-174 jõustumisel väheneb omavalitsuste koguarv Eestis 35 omavalitsuse võrra 178-le, kokku 153 valda ja 25 linna. Arvestades Vabariigi Valitsuse istungile esitatud Haapsalu linna, Hiiumaa valla, Kanepi valla, Lahemaa valla, Põhjaranniku valla, Põltsamaa valla, Tartu valla ja Võhandu valla moodustamise eelnõusid väheneb omavalitsuste koguarv veel 14 omavalitsuse võrra 164-le, kokku 140 valda ja 24 linna.

² Kuna taotletud haldusterritoriaalse korralduse muudatus jõustub 15. oktoobri 2017 toimuva korraliste kohaliku omavalitsuse volikogu valimiste käigus koos teiste haldusreformi käigus läbiviidatavate ühinemistega, siis muutub omavalitsuste koguarv ning valdade ja linnade arv veelgi.

³ Elanike arv rahvastikuregistri andmetel 27. detsembri 2016 seisuga.

⁴ Elanike arv rahvastikuregistri andmetel 27. detsembri 2016 seisuga, ühinemise hetkeks on muutunud.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Rahandusministeeriumi regionaalarengu osakonna õigusnõunik Olivia Taluste (e-post olivia.taluste@rahandusministeerium.ee; tel 611 3092), eelnõu ja seletuskirja koostamises osalesid ka regionaalhalduse osakonna nõunikud Kaie Kõngas (e-post kaie.kyngas@rahandusministeerium.ee; tel 611 3080) ja Ave Viks (e-post ave.viks@rahandusministeerium.ee; tel 611 3079).

Eelnõu õiguslikku kvaliteeti kontrollis Rahandusministeeriumi õigusosakonna jurist Heili Jaamu (e-post heili.jaamu@fin.ee; tel 611 3645). Eelnõu on keeleliselt toimetanud Rahandusministeeriumi õigusosakonna keeletoimetaja Sirje Lilover (e-post sirje.lilover@fin.ee; tel 611 3638).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga ega Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

Eelnõu on seotud Eesti Keskerakonna, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna ning Isamaa ja Res Publica Liidu valitsusliidu aluspõhimõtete 2016-2019. aasta 8. peatüki eesmärgiga „Kohalike omavalitsuste otsustusõiguse ja vastutuse suurendamiseks ühiskonnaelu juhtimisel ja korraldamisel viime ellu haldusreformi“.

Samuti on eelnõu suunatud haldusreformi seaduse § 1 lõikes 2 sätestatud haldusreformi eesmärgi ja § 3 täitmisele, kuna ühinemise tulemusena moodustatakse omavalitsus, kes vastab haldusreformi seaduses sätestatud omavalitsusüksuse miinimumsuuruse kriteeriumile (omavalitsuses elab üle 5000 elaniku).

Eelnõuga muudetakse Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määruse nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ kehtivat redaktsiooni, avaldamismärkega RT I, 29.08.2014, 16, Jõgeva maakonda käsitlevas osas.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb neljast paragrahvist, millega muudetakse haldusterritoriaalset korraldust, määratakse uuele haldusüksusele nimi ja piirid ning korraldatakse piiride kandmine riigi maakatastri kaardile. Eelnõuga muudetakse ka Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määrust nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ Jõgeva maakonda puudutavas osas. Eelnõus sätestatakse haldusterritoriaalse korralduse muutmise jõustumise aeg.

Ülevaade ühinemismenetlusest ja läbirääkimistest

Põltsamaa Linnavolikogu 17. juuni 2014 otsusega nr 41 tehti Põltsamaa Vallavolikogule haldusterritoriaalse korralduse muutmise ja ühinemisläbirääkimiste algatamiseks ettepanek. Põltsamaa Vallavolikogu 14. augusti 2014 otsusega nr 78 nõustuti ühinemisläbirääkimiste alustamisega. Seejärel tegi Põltsamaa Linnavolikogu 15. detsembri 2015 otsusega nr 1-3/120 ja Põltsamaa Vallavolikogu 17. detsembri 2015 otsusega nr 182 ettepaneku Pajusi Vallavolikogule ja Puurmani Vallavolikogule haldusterritoriaalse korralduse muutmise ja ühinemisläbirääkimiste algatamiseks. Pajusi Vallavolikogu võttis 18. veebruari 2016 otsusega nr 87 vastu otsuse nõustuda ühinemisläbirääkimistega, Puurmani Vallavolikogu tegi 20. jaanuari 2016 otsusega nr 1 samuti otsuse ühinemisläbirääkimistega nõustumise kohta.

Põltsamaa linn, Põltsamaa vald, Pajusi vald ja Puurmani vald on pidanud läbirääkimisi ning teinud menetlustoiminguid haldusreformi käigus Põltsamaa linna, Põltsamaa valla, Pajusi valla ja Puurmani valla ühinemiseks ning ühinemise tulemusena uue haldusüksuse ja avalik-õigusliku juriidilise isiku moodustamiseks.

Ühinemisläbirääkimiste korraldamiseks ja ühinemislepingu projekti ettevalmistamiseks oli moodustatud Põltsamaa linna, Põltsamaa valla, Pajusi valla ja Puurmani valla esindajatest juhtrühm ja neli teemakomisjoni: hariduskomisjon, kultuuri-, spordi- ja vaba aja komisjon, sotsiaalhoolekande ja tervishoiukomisjon ning majanduskomisjon.

Kõik juhtrühma ja teemakomisjonide koosolekute protokollid on avalikustatud kõigi ühinevate omavalitsuste veebilehtedel Põltsamaa linna veebilehe kaudu (<http://poltsamaa.kovtp.ee/uhinemislepingu-eelnou>).

Lähtudes läbirääkimiste ning menetlustoimingute tulemustest, võtsid Pajusi, Puurmani ja Põltsamaa vallavolikogud ning Põltsamaa Linnavolikogu 20. detsembril 2016 vastu otsused haldusterritoriaalse korralduse muutmiseks eesmärgil moodustada omavalitsuste ühinemisel uus haldusüksus Põltsamaa vald.

Ühinevad omavalitsused toovad välja, et piirkonna tõmbekeskuseks on Põltsamaa linn. Põltsamaa linnas asuvad piirkonna gümnaasium, lasteaiad, huvikoolid, esmatasandi tervisekeskus, enamus kauplusi, apteegid, päästeamet, politsei. Toimib arvestatav tööränne omavalitsusüksuste vahel ning piirkonna elanikud on seotud isiklike ning tööalaste sidemetega.

Ühinemine võimaldab tagada kogu piirkonna tervikliku ja tasakaalustatud arengu ning ühtse juhtimise, mis on eelduseks kohaliku omavalitsuse jätkusuutlikule tegevusele ning majandusliku potentsiaali kasvule, sealhulgas võimekusele osaleda pikaajalises planeerimises ja ühisprojektides. Tagatakse suurem haldussuutlikkus, kvaliteetsemate avalike teenuste osutamine, kasutades selleks paremini olemasolevat inimressurssi ning hoonete ja vara ressurssi. Suurem eelarve võimaldab maandada paremini finantsriske ning koondada ressursse prioriteetsete tegevuste kiiremaks ja kvaliteetsemaks läbiviimiseks.

Ühise territoriaalse planeerimisega tagatakse ratsionaalsem investeringute kavandamine ja elluviimine, sihipärasem ja otstarbekam ressursikasutus. Suuremas omavalitsuses on võimalik osutada ka selliseid teenuseid, mille sihtrühm eraldiseisvate valdadena/linnana on liiga väike.

Lisaks arvatakse haldusterritoriaalse korralduse muutmisel Pajusi valla Kaave küla ning Puurmani valla Härjanurme, Jõune, Pööra ja Saduküla küla Jõgeva valla koosseisu (haldusüksuse piiride muutmise vormistatakse Vabariigi Valitsuse määrusega Jõgeva valla, Jõgeva linna, Palamuse valla ja Torma valla ühinemisel moodustatava omavalitsuse Jõgeva valla koosseisu). Nimelt tegi Pajusi Vallavolikogu 18. augusti 2016 otsusega nr 134 „Piiride muutmise ettepaneku tegemine Jõgeva vallale“ ettepaneku algatada piiride muutmise menetlus eesmärgiga anda 2017. a kohaliku omavalitsuse volikogu valimistulemuste väljakuulutamisel jõustuva haldusterritoriaalse korralduse muutmise käigus Kaave küla üle Pajusi valla koosseisust Jõgeva valla koosseisu. Jõgeva Vallavolikogu nõustus Pajusi Vallavolikogu tehtud piiride muutmise ettepanekuga 29. septembri 2016 otsusega nr 44. Pajusi Vallavolikogu 17. novembri 2016 otsusega nr 44 ja Jõgeva Vallavolikogu 30. novembri 2016 otsusega nr 52 on kinnitatud Pajusi valla ja Jõgeva valla piiride muutmise kokkulepe, milles on kokku lepitud piiride muutmise kaasnevate organisatsiooniliste ning eelarveliste ja muude varalisi kohustusi ja õigusi käsitlevate küsimuste lahendamise.

Jõgeva Vallavolikogu tegi 31.05.2016 otsusega nr 33 ettepaneku Puurmani Vallavolikogule Puurmani valla piiride muutmiseks, millega arvatakse Puurmani valla Härjanurme, Jõune, Pööra ja Saduküla külad Jõgeva valla koosseisu. Puurmani Vallavolikogu nõustus oma 16.06.2016 otsusega nr 27 haldusüksuse piiride muutmise kohta. Puurmani (24.11.2016 otsus nr 36) ja Jõgeva vallavolikogud on võtnud vastu otsused piiride muutmise seonduvate organisatsiooniliste, eelarveliste ja muude varaliste küsimuste lahendamiseks ning selles, et piiride muutmise ei kaasne õigusaktide muutmist.

Ühinemislepingu avalik väljapanek toimus perioodil 31. oktoobrist 20. novembrini 2016 ühinevate omavalitsuste veebilehtedel ja valla- või linnavalitsuse asukohas. Samuti toimusid novembris ühinemist ja ühinemislepingut tutvustavad rahvakoosolekud. Õiend avaliku väljapaneku käigus ühinemislepingule esitatud ettepanekute ja vastuväidete ning nende läbivaatamise kohta on toodud ühinemislepingu lisas.

Elanike arvamuse väljaselgitamiseks ühinemisega seotud küsimustes korraldati Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 7 lõike 8 ja § 9 lõike 6 punkti 3 kohane elanike küsitlus ajavahemikus 25.-27. novembrini 2016 küsitluspunktides. Põltsamaa vallas ka elektrooniliselt veebikeskkonnas www.volis.ee.

Elanike arvamuse väljaselgitamise tulemused on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Elanike arvamuse väljaselgitamise tulemused

	Hääleõiguslike elanike arv	Vastanuid	Osaluse %	JAH	%	EI	%
Pajusi	1069	70	6,5	43	61,4	27	38,6
Puurmani	1299	32	2,5	24	75	8	25
Põltsamaa linn	3593	112	3,1	103	92	9	8
Põltsamaa vald	3043	60	2	52	86,7	8	13,3

Allikas: Pajusi, Puurmani ja Põltsamaa valdade ning Põltsamaa linna volikogude otsused elanike küsitluste tulemuste kinnitamiseks.

Pajusi Vallavolikogu esitas 22.12.2016 kirjaga, Puurmani Vallavolikogu esitas 22.12.2016 kirjaga, Põltsamaa Linnavolikogu 22.12.2016 kirjaga ning Põltsamaa Vallavolikogu 23.12.2016 kirjaga Jõgeva maavanemale taotluse haldusterritoriaalse korralduse muutmiseks koos Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 9 lõike 9 kohaste dokumentidega. Jõgeva maavanem edastas 29.12.2016 kirjaga nr 12-1/2016/1482-1 oma seisukoha koos maavanemale esitatud ühinemisdokumentatsiooniga Rahandusministeeriumile. Maavanem toetab nimetatud omavalitsuste ühinemist. Maavanem märgib, et haldusterritoriaalse korralduse muutmisel muudetakse ka haldusüksuste piire, mille käigus arvatakse osa Pajusi ja Puurmani valla territooriumist Jõgeva valla territooriumi koosseisu. Piiride muutmise menetluse täieliku dokumentatsiooni esitab maavalitsus eraldi ETHS § 8¹ lõike 8 ja § 9 kohaselt.

Rahandusministeerium on omavalitsusüksuste esitatud haldusterritoriaalse korralduse muutmise taotlused koos lisadega läbi vaadanud ning toetab taotluses esitatud omavalitsuste haldusterritoriaalse korralduse ja sellega seotud piiride muutmist. Esitatud dokumendid on kooskõlas kehtivatest õigusaktidest tulenevate nõuetega.

Vabariigi Valitsuse nõustamiseks haldusreformi seaduse § 5 lõike 4 alusel moodustatud Lõuna-Eesti piirkondlik komisjon arutas esitatud haldusterritoriaalse korralduse muutmisega seonduvat 21. detsembri 2016 koosolekul. Piirkondlik komisjon toetab volikogude algatatud ühinemist, kuna taotletava ühinemise tulemusel tekib haldusreformi seaduse kriteeriume, eesmäärke ja territoriaalse terviklikkuse põhimõtet täitev ühtne omavalitsus, mis on positiivse mõjuga haldusreformi eesmärkide täitmisele.

Eelnõu § 1 lõikega 1 muudetakse haldusterritoriaalset korraldust selliselt, et Pajusi, Puurmani ja Põltsamaa valdade ning Põltsamaa linna ühinemisel moodustatakse uus kohaliku omavalitsuse üksus Põltsamaa vald.

Nimetatud omavalitsuste volikogud otsustasid 20. detsembril 2016 tehtud otsustega taotleda haldusterritoriaalse korralduse muudatust ning kinnitasid ühinemislepingu. Ühinemislepingus on sätestatud, et uus kohalik omavalitsus on avalik-õiguslik juriidiline isik nimega Põltsamaa vald, keskusega Põltsamaa linnas (asustusüksusena). Ühinemislepingu punktides 7.4 ja 7.6 on sätestatud, et Põltsamaa valla vallamajja koondub strateegiline funktsionaalne juhtimine ja selliste teenuste osutamine, mis oma olemuselt on koordineeriva iseloomuga või eeldavad spetsialiseerumist. Teenuskeskustes, mis asuvad Kalanas ja Puurmanis, osutatakse neid teenuseid, mida on otstarbekas osutada elanikule kodu lähedal.

Ühinevate omavalitsuste ühinemisdokumendid koos ühinemislepinguga on kättesaadavad Rahandusministeeriumi dokumendiregistris:

<http://dokumendiregister.rahandusministeerium.ee/?id=56556412>.

Eelnõu § 1 lõikega 2 määratakse uue moodustuva haldusüksuse nimeks „Põltsamaa vald“.

Tegemist on ajaloolise kohanimega.

Kohanimenõukogu toetas 20. detsembri 2016 koosolekul haldusüksuse nimevalikut, kuna haldusüksuse nimi on nimetatud ajaloolise kihelkonna ja valla järgi.

Eelnõu §-ga 2 määratakse uue haldusüksuse piir ning seatakse Maa-ametile ülesandeks korraldada uute piiride kandmine riigi maakatastri kaardile.

Eelnõu §-ga 3 muudetakse Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määrust nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“. Jõgeva maakonna linnade loetelust jäetakse välja sõna „Põltsamaa“, valdade loetelust jäetakse välja sõnad „Pajusi“ ja „Puurmani“.

Eelnõu §-ga 4 sätestatakse eelnõu määrusena ja selle §-de 1 ja 3 jõustumise tähtpäev. Vastavalt Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 10 lõikele 1 jõustub Vabariigi Valitsuse määrus haldusterritoriaalse korralduse muutmise kohta Riigi Teatajas avaldamisele järgneval päeval, kuid §-d 1 ja 3, mille järgi moodustatakse Pajusi, Puurmani ja Põltsamaa valdade ning Põltsamaa linna ühinemisel Põltsamaa vald ja sellest tulenevalt muudetakse haldusüksuste nimistut, jõustuvad ühinenud Põltsamaa Vallavolikogu valimistulemuste väljakuulutamise päeval.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Eelnõu määrusena vastuvõtmine omab sotsiaalset mõju, samuti mõju majandusele, elukeskkonnale, regionaalarengule ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele.

Eelnõu määrusena vastuvõtmine omab sotsiaalset mõju, samuti mõju majandusele, elukeskkonnale, regionaalarengule ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele.

Haldusreformi eesmärgiks on:

- a) võimekus pakkuda inimestele paremaid avalikke teenuseid (so teenuseosutamise potentsiaali kasv)
- b) tagada piirkondade konkurentsivõime kasv
- c) täita iseseisvalt neile seadusega pandud ülesandeid

Nimetatud eesmärkide tarvis on oluline, et reformi tulemusena tekivad asustussüsteemi loogilisi seoseid arvestavad omavalitsusüksused, kus on piisavalt elanikke, mis on funktsionaalselt ja majanduslikult sidusad ja mis lähtuvad elanike põhjendatud vajadustest elukorralduseks paremate tingimuste tagamisel.

Arvestades haldusreformi seaduse kriteeriume, eesmärkide ja territoriaalse terviklikkuse põhimõtet on Põltsamaa linna ning Pajusi, Puurmani ja Põltsamaa valla ühinemisel üheks omavalitsusüksuseks positiivne mõju haldusreformi eesmärkide täitmisele järgmiste Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 7 lõikes 5 sätestatud ajaolude osas⁵.

Põltsamaa linna, Põltsamaa valla, Pajusi valla ja Puurmani valla kui ühinevate haldusüksuste ajalooline taust

Põltsamaa linn, Põltsamaa vald ja Pajusi vald asuvad oma tänase territooriumi ulatuses endise Põltsamaa kihelkonna maadel. Põltsamaa kihelkond oli algselt kihelkond Viljandimaal. Kirikukihelkond asutati 13. sajandi alguses Mõhu väikemaakonna (muinaskihelkonna) baasil. Kihelkonna maade valdav enamik jääb kaasaegse Jõgevamaa koosseisu. Vaid kihelkonna väike loodeserv Rutikvere mõisa ümbruses kuulub Koigi valda kaasaegsel Järvamaal. Kihelkonna Jõgevamaale jääv ala jaguneb kolme valla vahel. Kihelkonna lõunaosa moodustab Põltsamaa valla, mille keskuseks on Põltsamaa (Oberpahlen) linn. Kihelkonna põhjaosa moodustab Pajusi valla, mis idaosas, Kaave mõisa ümbruses, ulatub väikese lapina kihelkonna piiridest välja Laiuse kihelkonna maadele ajaloolisel Tartumaal. Kihelkonna idaserva alad Adavere ümbruses moodustavad Adavere valla tuumiku viimase idapoolses, tihedama asustusega osas.

Puurmani vald on ajalooliselt kuulunud Kursi kihelkonda. Teated Kursi kihelkonna tekkimise ja varasema mineviku kohta on samuti pärit 13. sajandist. 1917. aastal moodustati Eestis demokraatlikult omavalitsused ning Puurmani vald kuulus Tartumaa koosseisu. Eesti Vabariigi presidendi 1938. aasta otsusega kinnitati uute valdade nimekiri ning Puurmani vallast sai Kursi vald. 1950. aastal toimus Eestis haldusjaotuse reform, mille käigus likvideeriti maakonnad ja vallad, Eesti jagati maarajoonidesse. Maakondade jagamise tulemusel tekkis Põltsamaa rajoon kuhu kuulusid Kursi, Lustivere, Pajusi ja Põltsamaa vallad. Sellest ajast alates on Puurmani vald kuulunud Põltsamaa piirkonda ja seda vaatamata sellele, et Põltsamaa rajoon liideti alates 1963. aastast osaliselt Jõgeva rajooniga.

⁵ Ühinevate omavalitsuste volikogude haldusterritoriaalse korralduse muutmise taotlemise otsuse seletuskirja andmed.

Eesti taasiseseisvumise tulemusena taastati maakonnad ja vallad, kahjuks küll endiste rajoonide ja külanõukogude piirides. Seetõttu jäi Põltsamaa kihelkond Jõgevamaa osaks. Ajaloolise Põltsamaa kihelkonna alal on praegu kolm omavalitsust: Põltsamaa linn ning Pajusi ja Põltsamaa vald.

Tulenevalt ajaloolisest seotusest on piirkonna elanikud olnud läbi lähiajaloo sotsiaalselt ja majanduslikult seotud. Toimib tööranne, kasutatakse omavalitsuste teenuseid ning suheldakse nii organisatsioonide kui eraisikute tasandil. Piirkonna tõmbekeskuseks on Põltsamaa linn.

Põltsamaa linn, Põltsamaa vald, Pajusi vald ja Puurmani vald on teinud tihedat koostööd kogu taasiseseisvunud Eesti Vabariigi ajal. 1997. aastal sõlmiti Põltsamaa piirkonna omavalitsuste arengu- ja koostöökokkulepe (4P koostööleping).

Ühinemise mõju elanike elutingimustele

Neli ühinevat valda on oma senistes arengusuundades väärtustanud oma looduslähedast, head ja turvalist elukeskkonda ning samal suunal plaanitakse jätkata ka uues moodustavas omavalitsuses.

Omavalitsuste ühinemisega piirkonna elanike senised elutingimused oluliselt ei muutu. Säilivad senised teenused ja nende osutamise kohad, täienevad sotsiaalteenuste pakkumise võimalused ning teenuste loetelu. Nelja ühineva omavalitsuse tugevused kasutatakse tulevikus ära ning arendatakse nende alusel välja ühtlase kvaliteediga avalike teenuste võrk.

Ühinevad omavalitsused on kokku leppinud elanike igapäevaste valikute toetamise ning edaspidi toetatakse näiteks laste huvihariduse omandamist huvikoolides väljaspool omavalitsust.

Piirkonna elanike ühtekuuluvustunne

Piirkonna elanikud kasutavad Põltsamaa linna erinevaid teenuseid (haridus, sport, kultuur, jaekaubandus). Piirkonda seob veel ka kirik ja kalmistu.

Põltsamaa valla, Pajusi valla ja Puurmani valla kultuuriline ning majanduslik taust on sarnane. Tegemist on põliste põllumajanduspiirkondadega ning seetõttu on sarnased nii mured kui rõõmud.

Pajusi valla ja Puurmani valla elanike jaoks on asukoht kahe tõmbekeskuse (Jõgeva ja Põltsamaa linna) vahel seotud nende omavalitsuste poolt pakutavate teenuste tarbimise ja töörandega. Puurmani valla tõmbekeskuseks on lisaks veel ka Tartu linn.

Suurimaks ühtekuuluvustunde tekitajaks saavad ilmselt tulevikus olema ühiselt tekkivad uued traditsioonid ning seniste traditsioonide edasikandmine ja tunnustamine kogu vallarahva poolt.

Ühinemise mõju avalike teenuste osutamise kvaliteedile

Omavalitsusüksuste ühinemisel seatakse lisaks haldusreformi seadusega ette nähtud omavalitsusüksuse miinimumsuuruse saavutamisele ja haldusreformi rakendamisele eesmärgiks ka uue omavalitsuse võimekuse kasv, kvaliteetsete avalike teenuste pakkumine, piirkonna arengueelduste kasutamine ja ühtlasem piirkondliku areng.

Ühinemise teel moodustunud kohaliku omavalitsuse üksus toetab vallaelanike heaolu ja rahulolu oma kodukohaga, väärtustab kogukondade jätkusuutlikku arengut, head elukeskkonda ja traditsioonide püsimist.

Uue omavalitsuse kõigile elanikele on kättesaadavad kõrge kvaliteediga avalikud teenused. Paraneb teenustele ligipääs sotsiaalvaldkonnas, huvihariduses, noorsootöös ning tulenevalt ametnikele delegeeritavatest pädevustest muutub esmaste teenuste kasutamine paindlikumaks ning kiiremaks.

Ühinevad omavalitsused soovivad tulevikus lahendada ka piirkonnas seni esile kerkinud arenguprobleeme: luua võimalused ettevõtlusele soodsa arenguruumi tekkimiseks, mille tulemusena tekib kohalike elanike jaoks juurde kodulähedasi töökohti.

Omavalitsusele positiivse kuvandi loomisel rõhutatakse valla kui terviku pakutavaid võimalusi nüüdisaegse ja turvalise ning looduslähedase elukeskkonnana.

Ühinemise mõju haldussuutlikkusele

Ühinevate valdade tänane haldussuutlikkus on enamuses valdkondades küllaldane selleks, et pakkuda vajalikke teenuseid. Ühinemise järgselt ametiasutused liidetakse ning senise struktuuri baasil luuakse lisaks ametikohad, mille järele kindlasti vajadus tekib. Tulevikus soovitakse lihtsustada veelgi asjaajamise korraldust, võtta kasutusele senisest enam elektroonilisi vorme, luua regulatsioone, mis piiritlevad keskkonna, milles ametnikel on pädevus otsuseid teha kiirelt ning võrdse kohtlemise printsiibist lähtuvalt ja hea halduse tava arvestades.

Ühinemise mõju demograafilisele situatsioonile

Demograafiliselt on ühinevates omavalitsustes elanike arv langustrendis. Elanike koosseis on üsna suur osakaal eakatel inimestel, samas sünnib piirkonnas igal aastal ca 94 last (2015. aastal sündis Põltsamaa linnas 43 last, Põltsamaa vallas 24 last, Pajusi vallas 11 last, Puurmani vallas 16 last). Selline rahvastiku koosseis võimaldab jätkusuutlikult kavandada lasteaedade ja koolide tööd, samas nõuab pidevat tähelepanu eakatele suunatud teenuste pakkumisele – sotsiaaltransport, teenused, hooldus nii kodus kui vajadusel hooldusteenuse toetamine hoolekandetasutuses.

Ühinemine iseenesest demograafilist situatsiooni ei muuda. Muutusi saab esile kutsuda edasiste poliitiliste valikutega – erinevad toetused, elukeskkonna arendamine, ettevõtluskeskkonna paranemine, sellega kaasnev uute töökohtade teke ja palgataseme paranemine.

Ühinemise mõju transpordi ja kommunikatsiooni korraldusele

Transpordikorraldus ühinevate omavalitsuste piirkonnas on seni korraldatud rahuldavalt ja kohati väga hästi, kuid senine liinivõrk tuleb kindlasti üle vaadata. Selleks on olemas võimalused seniste liinilepingute raames (sõiduaegade korrigeerimine koostöös Jõgevamaa Ühistranspordikeskusega). Transpordikorralduse eesmärgiks võetakse senise toimiva, mõistliku ja tegelikul elanike vajadustel põhineva süsteemi säilitamine ja täiustamine.

Kommunikatsiooni oluliseks osaks peetakse ühisvalla ajalehe kui valla ametliku uudistekandja ilmuma hakkamist ja selle tasuta kojukannet iga vallaelaniku postkasti. Ametlikku infot edastatakse läbi ajalehe, ametliku veebilehe ning e-posti.

Ühinemise mõju ettevõtluskeskkonnale

Ühinevate omavalitsuste ühiseks mureks on olnud ettevõtluse edendamiseks nii nende käsutuses olevate vahendite kui võimaluste nappus. Suuremas omavalituses suudetakse elukeskkonna edendamise ja kvaliteetsete avalike teenuste pakkumisega tagada ettevõtjatele vajalik tööjõud, vajadusel olla partneriks selle koolitamisele ja värbamisele ning vajadusel abistada näiteks infrastruktuuri loomisel või korrastamisel (peamiselt tänavad ja teed, kuid töökohtade loomisel ka muud toetamise võimalused).

Ühinemise mõju hariduslikule olukorrale

Alusharidust pakkuvad lasteaiad paiknevad moodustavas Põltsamaa vallas piisava tihedusega ja jäävad toimima senistes asukohtades. Lasteaedade töötajate töötasu järk-järguline ühtlustamine (senisele kõrgemaile tasemele) tagab kvalifitseeritud pedagoogide ja tublide õpetaja abide olemasolu. Lasteaedades pakutakse samuti vajadusel tugiteenuseid – logopeed, psühholoog, tugiisik lapsele.

Ühinevates valdades on ühinemise eel välja kujunenud väikeste, kodulähedaste koolide võrk. Kokku on lepitud koolide omapära säilitamises ja tugevuste arendamises, tugiteenuste pakkumises. Hariduslike erivajadustega lastele pakutakse valitud koolis erinevaid tugiteenuseid (väikeklassid, individuaalne õppekava, tugiisik jne).

Põltsamaal tegutseb gümnaasium, mille jätkamine on üle 10 000 elanikuga omavalitsuses jätkusuutlik ja toetatav.

Põltsamaa valla kui organisatsiooniliselt ühtse teenusepiirkonna toimimine

Kogu Põltsamaa valla territooriumil korraldatakse teenuste pakkumine ühtsetel alustel. Põltsamaa vallavalitsus kui ametiasutus pakub avalikke teenuseid Põltsamaa linnas ning teeninduskeskustes Kalanas ja Puurmanis. Teeninduskeskustes töötavad ametnikud on samuti ametiasutuse töötajad ja kuuluvad ametiasutuse valdkondlikesse osakondadesse. Selline töökorraldus tagab koostöö, kogemuste vahetamise võimalused ja organisatsioonilise kuuluvustunde ning ühtlase kvaliteedi. Samas delegeeritakse igale ametnikule otsustuspädevus ja tagatakse vajadusel täienduskoolitus selleks, et teha oma valdkonnas vastavalt pädevusele ja kehtestatud kordadele igapäevaseid otsuseid, anda haldusakte ning seega tagada vallaelanikele võimalikult kiire ja sujuv asjaajamine.

Erinevate teenuste sisseostmisel kasutatakse efektiivsemaks majandamiseks ühishankeid, samas säilitatakse paindlikkus ning vajadusel hangete osadeks jagamine (näiteks teehoolduse, heakorra, haljastuse jne hangete puhul), et anda võimalusi ka piirkonnas tegutsevatele ettevõtjatele, kelle töömahud ei võimalda võistlemist suurte ettevõtetega.

Eelnõu ei oma olulist mõju keskkonnale, riigiasutuste korraldusele, riigi julgeolekule ega välissuhetele.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamiseks teostavad ühinevad kohaliku omavalitsuse üksused vähemalt järgmisi tegevusi:

1) valla põhimääruse ja vallavalitsuse hallatavate asutuste põhimääruste kinnitamine;

- 2) arengukava kinnitamine;
- 3) üldplaneeringu koostamine;
- 4) eelarvestrateegia ja eelarve koostamine ja kinnitamine;
- 5) muude õigusaktide ajakohastamine;
- 6) ametiasutuste reorganiseerimine jne.

Eelnõu määrusena vastuvõtmine võib tuua kaasa kulusid kohaliku omavalitsuse üksuste eelarvetele töajookulude osas (eelpoolnimetatud tegevuste teostamiseks, hüvitised võimalike koondamiste puhul), mis on võimalik katta haldusreformi seaduse § 20–23 sätestatud tingimustel ja korras riigieelarvest eraldatavast ühinemistoetusest.

Eelnõu määrusena vastuvõtmine toob kaasa kulud riigieelarvele. Haldusreformi seaduse § 21 lõike 4 alusel makstakse ühinemise järgselt vähemalt 5000 elanikuga omavalitsustele ühinemistoetust kahekordses määras (100 eurot elaniku kohta). Ühinemistoetuse arvutamisel võetakse aluseks elanike arv rahvastikuregistri andmetel 2017. aasta 1. jaanuari seisuga. Ühinemistoetust arvutatakse iga ühinenud omavalitsusüksuse kohta eraldi ning see ei või olla väiksem kui 300 000 eurot ja suurem kui 800 000 eurot iga ühinenud kohaliku omavalitsuse üksuse kohta.

Rahvastikuregistri andmetel elab 27. detsembri 2016. a seisuga Pajusi vallas 1246 inimest, Puurmani vallas 1513 inimest, Põltsamaa linnas 4186 inimest ja Põltsamaa vallas 3666 inimest. Kokku on tulevases omavalitsuses 10 611 inimest. Põltsamaa valla moodustumisel on riigieelarvest eraldatava ühinemistoetuse summaks **2 072 400 eurot**.

Ühinemistoetus eraldatakse arvestades haldusreformi seaduse § 22 kehtestatud ühinemistoetuse maksmise korda. Ühinemise tulemusena moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse ühinemistoetuse suuruse kinnitab Vabariigi Valitsus korraldusega.

Valla- või linnavalitsus peab ühinemistoetuse saamiseks esitama ühe kuu jooksul pärast ühinemise käigus moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu valimiste tulemuste väljakuulutamist Rahandusministeeriumile ühinemistoetuse eraldamise taotluse, milles selgitab ühinemistoetuse kasutamise vastavust kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemise soodustamise seaduse § 6 lõikele 2.

6. Määruse jõustumine

Eelnõu on kavandatud jõustuma Riigi Teatajas avaldamisele järgneval päeval, välja arvatud eelnõu §-d 1 ja 3. Nimetatud sätted jõustuvad kohaliku omavalitsuse volikogus valimistulemuste väljakuulutamise päeval.

Eelnõu jõustumise tähtajad on sätestatud Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 10 lõikes 1.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu ei saadeta eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastusringile, kuna see ei puuduta otseselt teiste ministeeriumite valitsemisala. Samuti ei saadeta seda kooskõlastamiseks üleriigilistele kohaliku omavalitsuse üksuste liitudele, kuna tegemist on omavalitsuste omaalgatusliku ühinemise otsustamisega, mille puhul ei ole vajadust teiste ühinemisega mitteseotud omavalitsuste arvamust küsida.